

ד"ר הרצו סאלוואו פרנקל ז"ל

ה. ס. פרנקל נולד למשפחה יהודית באוטרקט שבהולנד ביום 18 באוגוסט 1891.

לאחר סיום בית-ספר תיכון למד וטרינריה בבית-הספר הוות' רינרי שבעיר מולדתו, וסיים לימודיו בשנת 1913.

משקיבל תואר רופא וטרינרי נכנס לעבוד במכון לפאטולוגיה ובקטרילוגיה של אותו מוסד, עבודה שהוצעה לו עוד בהיותו סטודנט, ועבד שם אצל פרופ' מארקוס עד שנת 1917. אחרי-כן עבר לעבוד בבית-המטבחים העירוני של אוטרקט.

בשנת 1922 הועמד בראש האגף הווטרינרי, שהעלתה נפתח, במעבדות המרכזיות לבריאות הציבור. מאותו זמן, והודות ליסודות הבריאים שהניח, בנה פרנקל אגף זה שהלך והתפתח והיה לשם דבר בהולנד ומחוצה לה.

בשנת 1927 קיבל פרנקל את הדוקטורט שלו מאוניברסיטת אוטרקט על עבודה בגידולים בכבד כבשים.

ההפסדים הניכרים שגרמה מחלת הפה והטלפיים (פוט) לאחר מלחמת-העולם הראשונה אילצה את ממשלת הולנד לייסד מכון לחקר המחלה ולהציע דרכים למלחמה בה. מכון זה הוקם, ובשנת 1930 נתבקש ד"ר פרנקל לעמוד בראשו. מאותה שנה ועד צאתו לגימלאות, בשנת 1959, קרוב לשלושים שנה, ניהל ד"ר ה. ס. פרנקל את המכון הווטרינרי הממלכתי לחקר וירוסים, שהוקם באמסטרדם.

בתקופת מלחמת-העולם השנייה שהה זמן-מה במחנה ריכוז. משם עבר, בעזרת חוקרים וטרינריים מארצות נייטרליות שונות, לשוויצריה.

בעבודתו בהכנת תרכיב בפני פוט היה מראשוני מגדלי וירוסים בתרבויות רקמה, ופיתח שיטה מקורית בייצור תרכיב פוט, הידועה עד היום כ"שיטת פרנקל". שיטה זו תפסה את מקומה של "שיטת ואלדמן", שהיתה מקובלת עד אז.

תוצאות מחקריו של ד"ר פרנקל, במשך כחצי יובל שנים, הופיעו ביותר ממאה מאמרים ופורסמו בהרבה כתבי-עת מדעיים.¹

רבים מחוקרי הפוט הידועים בעולם עבדו במחיצתו, במעבדתו, ולמדו משיטותיו. כיועץ לארגון המזון והחקלאות של האומות המאוחדות עזר למדינות שונות להקים מעבדות לחקר המחלה ולהכנת תרכיב פוט. גם ברית-המועצות התייעצה בו זמן-מה לפני מותו ואימצה לה את שיטתו.

ממשלת הולנד העניקה לו, על עבודותיו, אותות-הצטיינות, ועל עבודותיו במחקר הפוט הוענקו לו אותות הצטיינות מטעם ממשלות דניה וצרפת. היה חבר-כבוד של הקולג' הממלכתי הבריטי לווטרינריה וכן של הסתדרויות הרופאים הווטרינריים בבריטניה הגדולה, בישראל, ביוון ובתורכיה. גם לאחר צאתו לגימלאות, בשנת 1959, נשאר ער לבעיות המחקר של הפוט בעולם כולו, ונשאר יועץ למעבדות שונות.

בארץ ביקר פעמים אחדות, אם כאורח ותייר ואם לפי בקשת משרד החקלאות, לשם ייעוץ בבעיות של מחלת הפה והטלפיים. בביקורו האחרון, באפריל 1965, תמך בתכנית

השירותים הווטרינריים: חיסון שנתי מניעתי כולל של עדר הבקר בארץ — כאחד האמצעים היעילים ביותר למלחמה בפו"ט. ואמנם מאז אנו נוקטים את שיטתו: חיסון מונע שנתי של כל הבקר, בחדשי הסתיו והחורף; והשנה הוספנו, גם זה כפי שפועלים השירותים הווטרינריים בהולנד, חיסון בני-הבקר בחודשי הקיץ.

בשנת 1945, בעת שחשדנו כי יותר מזה אחד של פו"ט פוקד את עדרינו, שלחנו למעבדתו של ד"ר פרנקל חומר, כדי שיקבע וימייין את הטיפול או הטיפוסים של הפו"ט המצויים בו. את תרכיב פרנקל נגד פו"ט הביא לראשונה לארץ ד"ר שלמה פרוינד, בשנת 1946, בהיותו רופא ראשי של „החקלאית”².

ד"ר פרנקל התכוון לבקר בימים אלה בישראל, ובין השאר רצה להיווכח בהתקדמות מלחמתנו בפו"ט. אך לא זכה האיש ליהנות מפרי יוזמתו ועצתו. ביום 4.8.68 הוא נפטר בבלאריקום, ליד אמסטרדם.

היה איש תרבות ממדרגה ראשונה. היה מוסיקאי חובב זניגן בכינור. זמן רב הקדיש ללימוד הפילוסופיה של שפינוזה, והיה מתלמידיה המסורים והנאמנים של תורה זו. נעים הליכות ואהוב על כל אלו שבאו אתו במגע.

יהי זכרו ברוך בין חבריו למקצוע בארץ, מוקירי שמו, ובין בוקרינו שיזכרו תמיד את פעלו במלחמתו באחת המחלות הקשות שפקדונו.

שי גור

מנהל השירותים הווטרינריים

¹ „ברפואה וטרינרית” כרך ו', חוב' ד', ע. 125—127 פורסמה עבודתו: „שיטה חדשה להכנת תרכיב נגד מחלת הפה והטלפיים”.

² עיין שי גור: מחלת הפה והרגלים, בארץ ישראל, „רפואה וטרינרית” כרך ג' חוב' ג' ע. 118—126; כרך ו' חוב' ד' ע. 142—145.

הערות לדיון על מבנים לבקר במשק המושבי*

קיצוניים גם 75—80 ס"מ (בתכנית מוצעים 88 ס"מ). ד. למרות מגבלות תקציביות נראה לי, כי ההפשרה הקטן במחיר בין בניית ביתן חליבה בעל שתי עמדות לבין ביתן בעל ארבע עמדות אינו מצדיק בניית הביתן הקטן, כמוצע.

ה. בסיכום הדיון הובעה תקווה ש, בעתיד יימנעו טעויות שנעשו עד כה. ברצוני להעיר: טעות היא לפרסם תכנית או סקיצה כזאת בלי לקבל חוות-דעת הנוגעים בדבר. טעות נוספת היא להעלות לדיון, בפורום אזורי, תכנית שנעשתה על-ידי מוסד לתכנון — ללא דיון קודם עם המוסד הזה.

יאיר ארנון

המרכז לחקר בניה כפרית
מוסד הטכניון למחקר ופיתוח

כיון שהאופן שבו פורסם הדיון עלול להטעות את המתעניינים בנושא זה, וכיון ששמי קשור בדיון זה — הנני מביע את הסתייגותי מהתכנית, כפי שהוגשה בעלונכם. להלן הערותי:

א. רפת תאי רביצה היא בדרך-כלל סככה פתוחה, ולא מבנה בנוי כפי ששורטט (אלא אם הותאמה למבנה קיים).

ב. אבוס ביתן החליבה שורטט בתחום תא רביצה, דבר המבטל את אפשרות השימוש בתא זה — ועל-ידי כך קטן מספר תאי הרביצה.

ג. כאשר מדובר כיום על צמצום הרווחים של עמדת פרה בסגר, מדובר על 84 ס"מ ובמקרים

* ראה „משק הבקר והחלב”, מס' 96, עמ' 53.